

Ep. 1 - Marit Tingleff

Kåre Magnus: Hva er det som gjør at kunst er så viktig for mennesket? KORO - kunst i offentlig rom - lager kunst der jeg og du er. Den befinner seg på steder der folk ferdes og oppholder seg. Som en mental fartshump bremser kunstverkene oss ned og gjør oss oppmerksom på noe vi kanskje ellers hadde gått forbi. Hvordan tenker og jobber en kunstner? Jeg heter Kåre Magnus Berg, jeg er kunstner og programleder, og dette er VerkSted.

Kåre Magnus: I et verksted står en glovarm brenneovn. Ved ovnen står fire par hender klare idet ovnen åpnes, og et stort keramikfat bæres inn uhyre forsiktig. Kunstner Marit Tingleff begynte tidlig med å finne ut hvor langt man kunne strekke denne kunstformen. Nesten bokstavelig talt. Et av verkene er "Øvelse med kinesisk pensel 1" og er 170 cm bredt, og 80 cm høyt og mange kilo tungt.

Kåre Magnus: Hva er det som driver henne til å jobbe i så store og nesten uhåndterlige formater? Marit, veldig hyggelig å ha deg her.

Marit: Takk.

Kåre Magnus: La oss starte med dette verket "Øvelse med kinesisk pensel 1". Hvis du skal beskrive det nå for den som hører på, hvordan ser det ut? Hva er det?

Marit: Ja, jeg vil si det er ganske ... Det er som du har beskrevet, stort. Og så er det lyst. Hovedinntrykket er gult, og så er det noe rosa der. Og så er det litt grått, og så er det min yndlingsfarge, som er brent blåleire, som er en terrakotta.

Kåre Magnus: Elsker terrakotta, skjønner du. Hvis jeg kunne velge, skulle jeg hatt et terrakottahjem. Hvor alt var terrakotta.

Marit: Hehe... Kanskje litt for mye...

Kåre Magnus: Hvis man kan beskrive en farge som trygg ... Terrakottaene er veldig varm og trygg.

Marit: Det er jorden, vet du.

Kåre Magnus: Jeg sier at det er tungt. Hvor tungt snakker vi?

Marit: I forhold til størrelse er det ikke så veldig tungt, vi snakker kanskje under 40 kg. Det er en stor flate, men den er ikke veldig tykk. Den er bare et par centimeter tykk.

Kåre Magnus: Hvis vi skrur tida helt tilbake til da du starta med keramikk. Hvorfor starta du med akkurat keramikk?

Marit: Jeg ble forelsket i leire da jeg var kanskje ni-ti år. Og så hadde jeg det litt tøft på skolen. Jeg syns ikke det var så gøy. Og så tenkte jeg at ja, men det der med keramikk, det kan man sikkert holde på med.

Og så hadde jeg ... Moren min var veldig supporter på håndverk, hun var fotograf. Så hun tenkte liksom: Ja, men altså, blir man håndverker, så er det bra. Så det var liksom ingen motstand noe som helst sted. Jeg gikk jo på realskolen, jeg tror det er den siste realskolen i Norge. Så sluttet jeg, og så var jeg i praksis hos noen keramikere som jobbet med blåleire og begitninger. Og så var jeg veldig opptatt av det folkelige, altså den keramikken du kan finne på Folkemuseet, eller trønderkeramikk, som vi kan kalle det. Så når jeg var på studietur, hva var det, andre klasse på Kunsthøgskolen? 75? Sommeren 75, så var kjæresten min og jeg i København på studietur, det var eksotisk å dra til København i 75, og gikk på Kunstindustrimuseet i Bredegate. Og de hadde da Thorvald Bindersbølls store krukker og heftige fat stilt ut rundt omkring. Og jeg fikk helt bakoversveis!

Og de er altså så radikale. De er laget på sånn 1890-tallet. De er så kule, og noen av dem er veldig enkle. De har en hvit bakgrunn, og så har de en sånn sort-grønn begitning som renner og som bare tyter rundt på de der formene hans. Og jeg tenkte: Herregud, hvis han kunne holde på med det, så kan jeg også. Men jeg må ikke være for nær han. Men jeg kan bruke det materialet og forske ut det.

Kåre Magnus: Så det var der det starta sånn ordentlig?

Marit: Ja. Så det tok ti år fra jeg gikk ut av skolen og hadde ... Jeg drev med pottemakeri og laget kopper og kar og alt mulig og var veldig frustrert. Fordi jeg syns ikke jeg klarte å lage noe som så annerledes ut. Eller det var ikke bedre. Det var kanskje dårligere enn alt det andre jeg lagde. Man må ha noe å bidra med hvis man skal holde på med noe så irrasjonelt som å jobbe med keramikk. Det er jo egentlig fullstendig galskap.

Kåre Magnus: Der er du litt inne på noe som er litt interessant, fordi noen vil tenke at jeg holder på med kunst, og det jeg lager er mitt uansett. Sånn at hvor det plasseres litt i kunsthistorien, det er på en måte ikke så farlig. Men det høres ut som det er viktig for deg at det skal være et bidrag, at det risikerer noe. Er det en drivkraft?

Marit: Ja, det tror jeg det er. Jeg tror nok at når jeg begynte å finne mitt språk i det å dekorere, da ... Jeg tilhører jo en dekorativ tradisjon, og den er lang. Og fantastisk. Og da tenker jeg jo at som utøver i dag, at jeg har veldig lyst til å bidra med noe. Og fordi jeg også på en måte ikke er nyttig lenger. Altså det er ingen som trenger mine kopper eller kar. Men kunst trenger vi jo. Og det å få noen sånne "wow, fantastisk!"-opplevelser, det trenger vi. Og det er jo da en veldig eksklusiv posisjon å ha at man kan holde på med noe som på en måte presser grenser, da.

Når jeg begynte å få styr på det der med teknikker, og forstå hvordan jeg kunne male, dekorere, finne et eget språk, så begynte jeg ganske fort å tenke at jeg måtte utfordre skala. Og det hadde selvfølgelig noe med at hvis du tar armen og veiver litt, og tenker at du har en pensel i hånden, så må du ha en litt stor flate å jobbe på.

Fortellerstemme Kåre Magnus: Det er særlig kunstverkene i store formater som har vekket interesse fra samlere og museer. Det blir sagt at Tingleff beveger seg på grensen av hva som er teknisk og materialmessig mulig i keramikk. Det er en helt spesiell følelse å se disse

verkene *live* og få den fysiske følelsen av dem. Produksjonen er nervepirrende, for det å lage keramikk i denne størrelsen er mildt sagt utfordrende.

Kåre Magnus: Du liker å jobbe stort, og du er inne på det, det er noe med å bruke penselen, at du får brukt armlengden. Og det er noe du alltid har gjort. Har du aldri gått tilbake i størrelse? Eller har det vært viktig for deg å få brukt skalaen?

Marit: Det har tatt lang tid. Det tok jo liksom 10-15 år. Og jeg kan ikke si jeg kan det, dette kan man på en måte ikke. Man må både bruke list, kunne materialet, ha ganske mye flaks. Så det er jo en stor svinnprosent.

Kåre Magnus: En del kan man styre, og du har sikkert gjort deg en del erfaringer, men det virker som at det likevel er en del som er litt sånn: Går det nå? Fordi hver leire eller hvert fat lever litt sitt eget liv. Er det litt sånn?

Marit: Veldig. Den norske blåleira har veldig vilje selv. Jeg har måttet blande inn en steingodsleire, så det har jeg alltid gjort. Så jeg må liksom få ... Jeg må lage en leire som har de kvalitetene jeg ønsker. Terrakottafargen fra den norske blåleira og dødheten fra en steingodsleire. Sånn at det liksom tar litt brodden fra viljen til blåleira. For blåleira vil hit og dit, og den vil ikke være flat. Den vil jobbe opp og ned og sprekke og holde på. Det er selvfølgelig frustrerende, fordi du vil alltid kontrollere ting. Men det er jo også interessant at du kommuniserer med noe som ... Du kommuniserer med noe som tilsynelatende er et dødt materiale.

Kåre Magnus: Men er det sånn at hver klump at du tenker sånn: "Denne her var fyrig, liksom. Mye vilje i den klumpen her." Eller er det liksom ...

Marit: Jeg ser det etterpå. Jeg ser det underveis.

Kåre Magnus: Men er det noen gang du har angra på materialvalgstørrelse?

Marit: Nei.

Kåre Magnus: Det var ikke det? Du elsker det fortsatt?

Marit: Ja. Fordi jeg er så nysgjerrig. Selv om noe av prosjektet er også å prøve å få flest mulig farger ut av færrest mulig. Det gjør at jeg maler lag på lag, vasker vekk, legger på igjen. Vasker vekk og legger på igjen. Og holder på sånn. Da er det jo uanende variasjonsmuligheter. Det er jo uendelig. Så jeg er bare kjempenysgjerrig. Det er jo ikke sånn at jeg er superlykkelig hver gang. Det er jo et slit. Jeg har jo vondt i armene. Det er jo ikke sånn at det er kjempemoro hele tiden. Men jeg har jo ikke noe alternativ, og jeg føler meg jo veldig privilegert som kan holde på med dette, og føle at jeg på en måte kan nerde så mye som jeg gjør, da.

Kåre Magnus: Du viste meg et bilde her rett før vi gikk i gang, i forbindelse med dette verket vi snakker om "Øvelse med kinesisk pensel 1". Det er noen svære kar.

Marit: Det er sandkasser.

Kåre Magnus: Ja. Fortell. Hva skjer oppi denne sandkassa?

Marit: Da jeg virkelig skulle begynne med disse store formatene, så måtte jeg jo lage former. Og fordi jeg er litt bedagelig anlagt, så måtte jeg finne en form som kunne endres fort. Og da tenker jeg liksom det å bygge en form i sand. Så jeg laget sandkasser som er like store som ovnen min. Dvs. at de er ca. 180 lange og 1 m eller 90 cm brede. Og så har de en karm som kan bøyes ned, og så er det sand oppi der. Og så kan jeg lage hvis du tenker baksiden av dette fatet. Altså den enkle formen der. Og så laget jeg den formen i fuktig sand og så dekket jeg den med plast og så gamle lakener. Og så bygger jeg dem da flatt oppi denne flaten. Og maler dem sånn at jeg kommer ikke til baksiden før etter at de er brent. Så maler jeg det og det tar liksom kanskje to-tre dager å bygge det, og så tar det kanskje en uke. Kanskje halvannen å male frem og tilbake. Så må det tørke kanskje en måned, og så ...

Kåre Magnus: En tålmodighetsprøve?

Marit: Ja, det er det. Men så folder jeg ned disse kantene på sandkassen, og så kan jeg grave vekk sanden og så skyve det over på et bord. Og så trille det inn i ovnen og skyve det inn i ovnen. For disse store formatene ... Når leire er tørt, da tåler det nesten ingenting. Da sprekker det jo.

Kåre Magnus: Og da står du ikke aleine her.

Marit: Det er den søte mannen min som har hjulpet meg mest med det. Så brennes det og tar den brenningen ... Må gå veldig sakte. Den brennes jo opp. Første brenning er til 960 grader.

En brenning opp til toppetemperatur tar to til tre døgn. Og så er det det samme ned. Så hele brenningen tar mellom fire-fem dager, da.

Kåre Magnus: Altså du skal opp i temperatur, men også fallet like langt. Det er som en ubåt.

Marit: Ja, akkurat. Og så skal det ned igjen.

Kåre Magnus: Men da lurer jeg på, for det er på dette tidspunktet jeg hadde blitt klin sprø. For er det et ... Kan du følge med? Er det et vindu, liksom?

Eller må du da gå i uvisshet om dette kommer til å gå bra i ovnen?

Marit: Det venner man seg jo til. Du vet når du liksom kan være utålmodig og ikke utålmodig. Jeg har åpnet ovnen for tidlig, og så ser man et veldig flott verk som ligger der inne, og så sier det pling, og så hører man at det er en kjølesprekk. Og da tenker man, når man har gjort det noen ganger, så tenker man: Nei, vet du hva, det er bedre å gå seg en tur, eller ...

Akkurat de tingene der, det lærer man seg. Nå har jeg jo vært i dette faget i hundre år. Så det liksom ... Jeg tenker det er litt trøst i å si at de ikke må få det til med en gang.

Kåre Magnus: Og så er det jo deilig å vite at man kan bli bedre i noe, da.

Fortellerstemme Kåre Magnus: Verket "Øvelse med kinesisk pensel 1" ble først plassert i statsministerboligen da Jens Stoltenberg var statsminister. Det hele begynte med en pensel som Marit fikk i gave fra broren som han hadde kjøpt i Kina.

Kåre Magnus: Vi må jo høre om det her. Altså, det begynte med en gave og en pensel.

Marit: Ja. Altså, jeg har alltid liksom hatt en pågående samtale med keramikkhistorien.

Kåre Magnus: Hva snakker dere om da?

Marit: Da snakker vi jo om ... Om penselbruk, f.eks. Ja! Ikke sant. Jeg tenkte: Det kinesiske, det japanske, det østlige keramikken har vært et sånt ideal i vestlig keramikk. Det er liksom det kinesiske som er det store.

Og så når jeg skulle begynne å finne mitt, så tenkte jeg: Jeg kan jo ikke leke at jeg er kineser eller japaner. Jeg må jo være liksom min kultur. Så jeg hadde bare sånne flate og runde pensler.

Og så kom broren min Øyvind, som også er keramiker, hjem fra Kina-tur... Jeg hadde aldri turt å reise til Kina eller Japan, for jeg tenker jeg kommer til å få sjokk. Jeg orker ikke å lage noe keramikk mer i et liv.

Kåre Magnus: Ble helt satt ut av det?

Marit: Ja. Så kommer Øyvind hjem med to sånne flotte, tjukke pensler. De hang på veggen i årevis. Og så, når jeg laget dette arbeidet, så tenkte jeg at nå skal jeg øve meg på å bli god keramiker. Nå skal jeg øve meg på å lage ordentlig dekor!

Og det ble jo veldig morsomt å sveive opp og ned og rundt omkring. Også fordi det er så stort, og stor flate, så kan disse penselstrøkene få lov til å danse litt rundt.

Kåre Magnus: Dro det verket i en annen retning mer enn hvis du hadde brukt en helt annen pensel?

Marit: Ja. Det var jo også noe med det at du skal ha en idé når du jobber. Hvordan skal jeg jobbe med denne flaten? Jeg står her og har valgt ut noen farger. Da kom den tittelen. Den er jo litt ironisk, ikke sant. Og det liker jeg, da.

Fortellerstemme Kåre Magnus: Regjeringens representasjonsbolig er lokaler hvor representanter fra regjeringen ofte tar imot statsbesøk fra utlandet. Her kjøper de inn kunstverk fra etablerte norske kunstnere, og blir dermed et vindu inn til norsk kunst. Tingleff sine verk henger også på de norske ambassadene i Bangladesh, Storbritannia, Vietnam og Cuba.

Kåre Magnus: Tenker du noe over at det er på steder hvor statsledere og viktige folk møtes?

Marit: Ja, det er veldig flott. Jeg var så heldig å bli invitert i ambassaden i residensen i London. Så gikk jeg rundt en dør der, og så sto et av mine store arbeider der. Det visste jeg faktisk ikke, det var jo veldig morsomt.

Kåre Magnus: Det er jo veldig stas?

Marit: Ja, det er klart det er kjempestas.

Kåre Magnus: Det er morsomt hvis de har hatt ører, at det er mye viktige diskusjoner de har vært med på.

Marit: Skulle lagt inn en liten mikrochips i dem.

Kåre Magnus: Det begynner du å gjøre nå. Det er nok ambassader å ta av. Ok, Marit, en påstand. Keramikk har, er det riktig å si, at det har fått større anerkjennelse som kunstuttrykk? Og, du må gjerne arrestere meg, men at det har gått fra å være en litt sånn kjedelig bestemor til å få ganske stor aksept i samtidskunsten? Er det riktig? Eller blir du sur nå?

Marit: Nei, nei, jeg blir ikke sur. Jeg har opplevd dette før. At ting kommer og går. I mine kretser har keramikk alltid hatt høyeste status. Jeg underviste jo i fire år som professor på KHiO. Og da var jeg ganske heldig i at den der begynnende bølgen på at keramikk var litt kult i samtiden ... Og mine studenter følte også at de kunne få litt mer status, og de begynte å orientere seg mot galleriene.

Keramikk har jo det vidunderlige ved seg at du kan være fem år og lage en helt utrolig ting, som ikke bare moren din syns er veldig kul, men som faktisk er ganske kul.

Og så kan du være veldig kunnskapsrik og lage noe som ser veldig teknisk fantastisk ut, men som er dritkjedelig. Og så har du alt det spennet. Så nå at det er jo et materiale som rommer både amatører og den veldig avansert kunnskapsrike, erfarne utøveren. Og det er jo i seg selv veldig interessant. Og de der kan møtes, ikke sant? Så det at samtidskunsten plutselig fatter interesse for keramikk, det er jo interessant. Da kan man jo bare si "velkommen etter". Det har jo alltid vært der. Men sånn er samtidskunsten på en måte, og det er helt fint.

Kåre Magnus: Du, jeg kunne pratet med deg i dagesvis jeg, holdt jeg på å si. Men du har sikkert da en, hva skal vi si, tre ganger tre meter keramikk som venter på deg i bakeovnen. Men veldig hyggelig å ha deg her.

Marit: Veldig hyggelig å være her.

Kåre Magnus: Som jeg sier, lykke til i livet, og kunsten generelt.

Marit: Tusen takk. I like måte.

Kåre Magnus: Takk.

Kåre Magnus: Denne podkasten er produsert av Feelgood Scene, Film og TV for KORO, og er laget av Anna Katharina Haukeland og Ann-Lisbeth Hemmingsen fra KORO. Manusforfatter Anne Gerd Grimsby Haarr, og meg Kåre Magnus Bergh. Produsent og klipper av episoden er Atle Bore. Executive produsent er Miriam Ofsdal Berg.